

XL Simpozijum o operacionim istraživanjima

Zbornik radova

Editori:

Milan Martić
Mirko Vujošević
Dragana Makajić-Nikolić
Marija Kuzmanović
Gordana Savić

SYM-OP-IS 2013

Zlatibor, 09–12. septembar 2013. godine

XL Simpozijum o operacionim istraživanjima ZBORNIK RADOVA

Editori:

Milan Martić
Mirko Vujošević
Dragana Makajić-Nikolić
Marija Kuzmanović
Gordana Savić

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ORGANIZACIONIH NAUKA

ZBORNİK RADOVA SYM-OP-IS 2013

Izdavač:

Univerzitet u Beogradu, Fakultet organizacionih nauka

Za izdavača:

Prof. dr Milan Martić

Editori:

Milan Martić

Mirko Vujošević

Dragana Makajić-Nikolić

Marija Kuzmanović

Gordana Savić

Štampa:

NEWPRESS d.o.o.

Lukijana Mušickog 131, Smederevo, Srbija

Godina:

2013

ISBN:

978-86-7680-286-9

Publikovanje Zbornika je podržano od strane
Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

519.8(082)

СИМПОЗИЈУМ о операционим истраживањима (40 ; 2013 ; Златибор)
Zbornik radova / XL simpozijum o operacionim istraživanjima - SYM-OP-IS 2013,
Zlatibor, 8-12. septembar 2013.; [organizatori Fakultet organizacionih nauka,
Beograd ... et al.]; editor Milan Martić [et al.]. - Beograd : Fakultet organizacionih
nauka, 2013 (Smederevo : Newpress). - [XIII], 956 str.: ilustr.; 25 cm

Radovi na srp. i engl. jeziku. - Tiraž 70. - Str. [V]: Predgovor / Mirko Vujošević. –
Str. [VI-VII]: Akademik Dragoš Cvetković : povodom dodele povelje za zasluge u
razvoju operacionih istraživanja / Vera Kovačević-Vujčić, Mirjana Čangalović. –
Napomene i bibliografske reference uz tekst.

- Bibliografija uz svaki rad. - Rezimeji; Abstracts. - Registar.

ISBN 978-86-7680-286-9

1. Мартић, Милан [уредник]
2. Факултет организационих наука (Београд)
а) Операциона истраживања - Зборници

COBISS.SR-ID 201617932

ORGANIZATORI

Fakultet organizacionih nauka, Beograd
Izvršni organizator SYM-OP-IS 2013

**Institut "Mihajlo Pupin",
Beograd**

**Saobraćajni fakultet,
Beograd**

**Rudarsko-geološki fakultet,
Beograd**

**Matematički institut SANU,
Beograd**

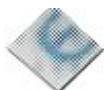
**Matematički fakultet,
Beograd**

Vojska Srbije

**Ministarstvo odbrane
Republike Srbije**

**Ekonomski fakultet,
Beograd**

Visoka građevinsko-geodetska škola, Beograd

**Ekonomski institut,
Beograd**

Univerzitet u Banjoj Luci

Društvo operacionih istraživača

PROGRAMSKI ODBOR

Martić Milan, FON, Beograd, predsednik	Ognjanović Zoran, MI SANU, Beograd
Andrejić Marko, VS	Pap Endre, PMF, Novi Sad
Cvijanović Janko, EI, Beograd	Petrović Slavica, EF, Kragujevac
Ćirović Goran, VGGŠ, Beograd	Radojević Dragan, IMP, Beograd
Čabarkapa Obrad, VS	Sorak Miloš, MF, Banja Luka
Čangalović Mirjana, FON, Beograd	Stanić Stanko, EF, Banja Luka
Dugošija Đorđe, MTF, Beograd	Stanojević Milan, FON, Beograd
Kočović Jelena, EF, Beograd	Stanojević Milorad, SF, Beograd
Kovačević-Vujčić Vera, FON, Beograd	Starčević Dušan, FON, Beograd
Letić Duško, TF, Zrenjanin	Suknović Milija, FON, Beograd
Kovač Mitar, VS	Teodorović Dušan, SF, Beograd
Kutlača Đuro, IMP, Beograd	Urošević Dragan, MI Beograd
Mesaroš Katalin, EF, Subotica	Vidović Milorad, SF, Beograd
Miljanović Igor, RGF, Beograd	Vujić Slobodan, RI, Beograd
Mladenović Zorica, EF, Beograd	Vujošević Mirko, FON, Beograd
Mladenović Nenad, MI SANU, FON, Beograd	Vukadinović Katarina, SF, Beograd
Mučibabić Spasoje, VS	

POČASNI PROGRAMSKI ODBOR

Batanović Vladan, IMP, Beograd	Milovanović Gradimir, SANU, Niš
Backović Marko, EF, Beograd	Nikolić Ilija, FGM, Beograd
Borović Siniša, FMMS, Beograd	Opricović Serafim, GF, Beograd
Cvetković Dragoš, SANU, Beograd	Petrović Radivoj, IMP, AINS, Beograd
Đorđević Branislav, GF, Beograd	Rakić Milan, IMP, Beograd
Guberinić Slobodan, IMP, Beograd	Todorović Jovan, AINS, Beograd
Krčevinac Slobodan, FON, Beograd	Vukadinović Slobodan, SF, Beograd
Matejić Vlastimir, AINS, Beograd	Vuleta Jovo, EF, Beograd
Mihaljević Miodrag MI, Beograd	Zečević Tomislav, EF, Beograd

ORGANIZACIONI ODBOR

Milan Stanojević, FON, Beograd	Milena Popović, FON, Beograd
Dragana Makajić-Nikolić, FON, Beograd	Minja Marinović, FON, Beograd
Gordana Savić, FON, Beograd	Tihomir Novaković, FON, Beograd
Marija Kuzmanović, FON, Beograd	Veljko Jeremić, FON, Beograd
Bisera Andrić-Gušavac, FON, Beograd	Aleksandar Đoković, FON, Beograd
Biljana Panić, FON, Beograd	

Održiva cena stambene izgradnje u Novom Sadu <i>Dragoljub Tica, Miloš Tica</i>	649
Projektovanje organizacione strukture na osnovama savremenih informacionih tehnologija <i>Milenko Macura</i>	653
Zaključivanje prodaje kao pokazatelj uspešnosti lične prodaje <i>Dalibor Bubnjević</i>	654
■ S18 PREDVIĐANJE I PLANIRANJE	655
Univarijacioni modeli predviđanja tražnje za zdravstvenim uslugama <i>Aleksandra Marčikić, Boris Radovanov</i>	657
Korišćenje neuronskih mreža za predviđanje pravca kretanja indeksa na finansijskom tržištu <i>Jovana Kovačević, Marina Jeremić, Ivana Dragović, Aleksandar Rakičević</i>	663
Strategije jačanja odnosa sa kupcima u elektronskim kanalima marketinga <i>Jelena Končar</i>	669
Ocena performansi tehnologije u preduzeću „Telekom Srbija“ <i>Jasna Petković, Marija Đorđević, Jovana Kojić</i>	675
■ S19 PRIMENE OI U ODBRANI	677
Analitički hijerarhijski proces kao podrška procesu vrednovanja lokacije za skelsko mesto prelaza <i>Darko Božanić, Dragan Pamučar, Boban Đorović</i>	679
Izbor strategije razvoja multimodalnog transporta u Vojski Srbije primenom A'WOT metode <i>Srdan Dimić, Srdan Ljubojević, Milan Kankaraš</i>	685
Optimizacija parametara lansirnog katapulta bespilotne letelice, program "Katapult" <i>Kosta Velimirović, Nemanja Velimirović</i>	691
Model planiranja razvoja sistema odbrane sa posebnim osvrtom na određivanje prioriteta <i>Dejan Stojković, Saša Joksimović, Blažo Radović</i>	697
Mogućnost primene DEA metode u analizi efikasnosti poslovanja u sistemu održavanja Vojske Srbije <i>Dejan Nikolić, Marjan Milenković, Vladimir Kostur</i>	702
Primena analitičkog hijerarhijskog procesa u određivanju značaja faktora za utvrđivanje rizika u misijama Vojske i u svakodnevnim aktivnostima <i>Hajradin Radončić, Rade Slavković, Mile Jelić</i>	708
Integralni model merenja performansi organizacionih sistema u proizvodnoj logistici <i>Veljko Petrović, Branka Luković</i>	712
Determinističko modeliranje kvaliteta vatrene moći vazduhoplova naoružanog VBR lanserima nevođenih raketa <i>Dalibor Petrović, Momčilo Milinović, Mitar Kovač, Olivera Jeremić</i>	718
Matematičko modelovanje očekivanja broja neuništenih jedinica u borbenim operacijama <i>Samed Karović, Boban Pavlović, Stojadin Manojlović</i>	724
Cena vojne operacije kao značajan faktor uspeha operacije <i>Spasoje Mučibabić, Katarina Živković, Ksenija Kelemenis, Miloš Živković, Zoran Obradović</i>	730
Mogući pristup odlučivanju u odbrani po metodi O ³ zasnovanoj na znanju i savremenim informacionim tehnologijama <i>Spasoje Mučibabić, Dušan Veličkovski, Jelka Begović, Stevo Parojčić, Ignjat Jurišić</i>	736
■ S20 RUDARSTVO I GEOLOGIJA	743
Izbor rekultivacionog rešenja površinskog kopa Klenovnik višeatributnom analizom: modelski pristup kod izbora <i>Slobodan Vujić, Bojan Dimitrijević, Jovica Nikolić, Dragan Milošević, Nenad Makar, Simeun Marjanac</i>	745
Izbor rekultivacionog rešenja površinskog kopa Klenovnik višeatributnom analizom: rešenje rekultivacije i uredjenja predela <i>Jovica Nikolić, Dragan Milošević, Nenad Makar, Simeun Marjanac, Violeta Čolaković, Vladan Čanović</i>	748
Faze formiranja grafičke dokumentacije rudnika sa površinskom eksploatacijom <i>Aleksandar Milutinović, Aleksandar Ganić, Igor Miljanović</i>	751
Predlog novog koncepta za algoritamski pristup upravljanju rizicima u površinskoj eksploataciji <i>Igor Miljanović, Aleksandar Milutinović, Snežana Kirin, Grozdana Gajić</i>	757
Vrednosni aspekt razlaganja proizvodnje u integrisanom privrednom društvu „Kolubare“ i „Tent“ <i>Svetomir Maksimović, Igor Miljanović, Ivana Živojinović, Miljanović</i>	762
Savremene metode i pristupi upravljanju rizikom u rudarstvu <i>Snežana Kirin, Aleksandar Milutinović</i>	768
■ S21 SAOBRAĆAJ, TRANSPORT I KOMUNIKACIJE	773
Procena emisije CO ₂ iz drumskog saobraćaja u Republici Srbiji <i>Dalibor Marinković, Zoran Popović, Miroslav Stanković, Daliborka Nikolić-Paunić</i>	775
Proračun snage motornih potiskivača primenom skupa neuronskih mreža <i>Aleksandar Radonjić, Katarina Vukadinović, Vladeta Čolić</i>	781
Primena optimizacije kolonijom pčela u rešavanju problema dodeljivanja parking pozicija avionima <i>Jovana Kuljanin, Ivana Vukičević</i>	787
Raspoređivanje plovnih dizalica na unutrašnjim plovnim putevima: tehnika simuliranog kaljenja <i>Dragana Drenovac, Ranko Nedeljković, Katarina Vukadinović</i>	793
Projektovanje mreže linija javnog gradskog prevoza primenom optimizacije kolonijom pčela <i>Miloš Nikolić, Dušan Teodorović</i>	799

PROCENA EMISIJE CO₂ IZ DRUMSKOG SAOBRAĆAJA U REPUBLICI SRBIJI

ASSESSMENT OF CO₂ EMISSIONS INVENTORIES FROM ROAD TRANSPORT IN THE REPUBLIC OF SERBIA

DALIBOR MARINKOVIĆ, ZORAN POPOVIĆ, MIROSLAV STANKOVIĆ, DALIBORKA NIKOLIĆ-PAUNIĆ.

Naučna ustanova, Institut za hemiju, tehnologiju i metalurgiju, Beograd, dalibor@ihtm.bg.ac.rs

Rezime: Modelovanje emisije ugljen-dioksida iz motornih vozila zasnovano je na potrošnji motornih goriva i normiranju emisije ugljen-dioksida dobijenih sagorevanjem jedinične zapremine motornog goriva, to jest emisijih faktora. Specifičnost srpskog saobraćajnog sektora i njegovo objektivno stanje, zajedno sa razvojnim projekcijama, uslovili su uvođenje dodatnog parametra koji koriguje te emisijne faktore. Model je koncipiran tako da daje rezultate emisije CO₂ za vremenski period između 2001. i 2025. godine. Rezultati modela pokazuju da će se u posmatranom periodu u Srbiji godišnja emisija CO₂ značajno povećati, sa 5,55 Mt na 10,04 Mt, ili za godišnju stopu rasta 2,6%. Sličan trend je zapažen i u svim okolnim zemljama.

Ključne reči: Emisija CO₂, matematičko modelovanje, drumski transport, Republika Srbija

Abstract: Modeling of carbon dioxide emissions from motor vehicles is based on the consumption of motor fuels and normalization of the emission of pollutant derived by combustion of unit volume of fuel, that is, the emission factors. Specifics of Serbian transportation sector and its objective status, together with the development projections, led to the introduction of additional parameter that corrects these emission factors. The model is designed to provide the results in CO₂ emission inventories for the period between 2001 and 2025. The model results show a significant annual increase of CO₂ emissions in Serbia in the total observed period, from 5.55 Mt to 10.04 Mt, or an annual growth rate of 2.6%. A similar trend was observed in all the neighboring countries.

Keywords: CO₂ emissions inventories, mathematic modeling, road transport, Republic of Serbia

1. UVOD

Zagađen vazduh i dalje ostaje jedan od glavnih faktora koji određuje kvalitet života u urbanim sredinama, na taj način što povećava rizik za zdravlje ljudi i životnu sredinu. U cilju razvijanja odgovarajućih planova za upravljanje kvalitetom vazduha, neophodno je pre svega obezbediti pouzdane informacije o stepenu zagađenosti životne sredine.

Emisija zagađujućih materija iz vozila u Evropi ima tendenciju smanjenja, međutim, uprkos takvom trendu, predviđanja su da će koncentracija najzastupljenijeg gasa iz grupe gasova staklene bašte (GSB), CO₂, i dalje ostati visoka u većini urbanih područja (EEA, 2011).

U literaturi se zapaža da autori najčešće obrađujući emisiju iz motornih vozila svoje modele baziraju na emisiji određene zagađujuće materije po jednom pređenom kilometru (Carbajo & Faiz, 1994; Zachariadis & Samaras, 1999; Hao & Shadong, 2007). Takav tradicionalni pristup modelovanju emisije izduvnih gasova podrazumeva definisanje i kombinovanje normalizovanih parametara zasnovanih na detaljnoj kategorizaciji vozila prema starosti, tehnologiji motora, veličini motora, prosečnoj i maksimalnoj brzini, učestalosti korišćenja i dužini pređenog puta, učestalosti upotrebe određene kategorije puta, itd. Poslednjih dvadesetak godina intenzivno se razvijaju softverski paketi koji omogućavaju procenu emisije na osnovu ove metodologije (EEA, Copenhagen, 2009).

Ovaj rad, za razliku od prethodno opisane metodologije, predstavlja pokušaj da se emisija iz motornih vozila dovede u vezu sa potrošnjom motornih goriva. Ovakva metodologija se intenzivno razvija u poslednje vreme (Pokharel et al., 2000; Shifter et al., 2005; Guo et al., 2007). Najvažniji razlog za implementaciju alternativne metodologije procene emisije CO₂ iz motornih vozila nalazi se u veoma ograničenoj dostupnosti podataka potrebnih za uspostavljanje tradicionalne metodologije u Srbiji.

2. METODOLOGIJA

Pri sagorevanju goriva u motornim vozilima dolazi do značajnog zagađenja životne sredine koje je uzrokovano emisijom različitih polutanata. Među značajnije zagađivače, posmatrano sa aspekta emitovane količine je CO₂. Imajući u vidu veliki uticaj CO₂ emitovanog iz motornih vozila na zagađenost životne sredine, u ovom radu je modelovana emisija CO₂ iz motornih vozila koja čine drumski saobraćaj u Republici Srbiji.

Ukupna godišnja emisija zagađujuće materije iz izduvnih gasova vozila u Srbiji u ovom radu računata je kao proizvod emisijonih faktora dobijenih analizom iz literature, i potrošnje motornih goriva date u prethodnom radu autora (Marinkovic et al., 2012). Model emisije, predstavljen jednačinom 1, prikazuje način izračunavanja godišnje emisije ugljen-dioksida iz drumskog transporta u Srbiji.

$$E(CO_2)_j = \sum_g \frac{K \cdot E_f(CO_2)_j}{\rho_g} \cdot C_{g,j} \quad (1)$$

gde su: $E(CO_2)_j$ – ukupna emisija CO₂ u godini „j“, (t); K – korekcija emisijonog faktora; $E_f(CO_2)_j$ – emisijoni faktor CO₂ u godini „j“, (g^l); ρ_g – gustina motornog goriva, (g^l); $C_{g,j}$ – potrošena količina motornog goriva „g“ u godini „j“, (t); g – benzinska goriva, dizel gorivo i TNG; $j = 2001-2025$.

Emisijoni faktori koji se nalaze u literaturi uobičajeno se izražavaju u gramima zagađujuće materije prema litru utrošenog motornog goriva, dok je potrošnja motornih goriva data u tonama.

Iznosi emisijonih faktora su dobijeni analizom literaturnih podataka za saobraćajne sektore drugih država, tako da se kao neophodno nametnulo uvođenje parametra K u jednačinu modela. Ta korekcija emisijonih faktora bi trebalo da uzima u obzir objektivno stanje u srpskom saobraćajnom sektoru, sa svim lokalnim specifičnostima i projekcijama razvoja, što bi za posledicu imalo mogućnost implementacije odabranih svetskih emisijonih faktora i njihovih trendova promene u slučaju Srbije.

Detaljnijom analizom podataka iz literature zaključeno je da se ne mogu usvojiti jedinstveni emisijoni faktori nezavisno od vrste korišćenog motornog goriva. Vozila na dizel pogon prosečno imaju najvišu emisiju CO₂, dok vozila na TNG pogon, generalno imaju najmanje emisije zagađujućih materija (Ning & Chan, 2007; Chan & Ning, 2005).

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Rezultati modelovanja emisije CO₂ iz izduvnih gasova vozila predstavljeni u ovom radu važni su zbog toga jer se takva vrsta podataka u Srbiji još uvek sistematski ne meri i statistički se ne obrađuje.

Modelovanje u ovom radu se zasniva na principu emisije prema potrošnji motornog goriva. Informacije potrebne za uspostavljanje modela dobijene su izvođenjem analogija, izradom komparativnih analiza i statističkom analizom podataka iz drugih zemalja. Razlog za primenu „alternativne“ metodologije (Pokharel et al., 2000; Shifter et al., 2005) nalazi se u težnji da se dobije jednostavno primenljiv model sa onom količinom podataka koja je dostupna za emisiju iz izduvnih gasova vozila u Srbiji i komparativnim zemljama. Ovakva metodologija je za slučaj Srbije veoma podesna ako se uzme u obzir da je za dobijanje reprezentativnih rezultata korišćenjem softverskih paketa potrebno imati na raspolaganju ogroman broj sistematski prikupljenih statističkih podataka, koji za Srbiju ne postoje.

Validacija modela nije moguća na neki od uobičajenih načina provere ovakvih modela, već će rezultati biti upoređeni sa podacima koje pruža evropska statistička agencija za komparativne zemlje (Eurostat, 2011).

3.1. Emisijoni faktor ugljen-dioksida

3.1.1. Vozila na benzinski pogon

Američka agencija za zaštitu životne okoline daje informaciju da prosečna emisija CO₂ po litru utrošenog benzinskog goriva u celom SAD-u iznosi 2.348 g (U.S. EPA, 2012). Približna vrednost, 2.300 g/l, data je i od strane Australijskog Ministarstva životne okoline (Australian Government, 2012); dok je, na primer, u Kini u okviru studije radene u gradu Handžou dobijena prosečna vrednost $E_f(CO_2)$ od 2.184 g/l (Zhang et al., 2008). Inače, ova vrednost predstavlja predviđenu srednju vrednost za vremenski period 2004-2030. godine.

Vrednost $E_f(CO_2)$ za benzinska goriva u Srbiji je izračunata kao prosečna vrednost gore navedenih i iznosi 2.266 g/l.

Interesantno je da se za emisiju ove zagađujuće materije u literaturi ne predviđa trend smanjenja u budućnosti. U dokumentima koje je objavila američka EPA predstavljeno je da je emisija CO₂ direktno proporcionalna potrošnji motornih goriva (U.S. EPA, 2000), što bi značilo ukoliko se potrošnja motornih

goriva poveća/smanji za 1% za isti iznos će se povećati/smanjiti emisija CO₂. Sličan zaključak je izveden i u studiji sprovedenoj u Kini, gde se ide još dalje, pa se predviđa u budućnosti veoma umeren rast emisionog faktora po srednjoj godišnjoj stopi rasta od 0,22% (Zhang et al., 2008).

U slučaju Srbije usvojeno je da će se $E_f(\text{CO}_2)$ povećavati po srednjoj godišnjoj stopi rasta od 0,11%, što predstavlja srednju vrednost gore navedenih stopa povećanja. Ovakav zaključak je donešen jer se smatra da će se saobraćajni sektor u Srbiji u narednom periodu intenzivno razvijati, ali ne toliko intenzivno kao u Kini, i kao posledicu toga neće imati povećanje emisije CO₂ u iznosu koji se očekuje u Kini.

3.1.2. Vozila na dizel pogon

Uopšteno govoreći emisija ugljen-dioksida iz izduvnih gasova motornih vozila na dizel pogon je nešto veća nego iz vozila na benzinski pogon. Američka EPA je objavila da prosečna emisija CO₂ po litru utrošenog dizel goriva iznosi 2.690 g (U.S. EPA, 2012). Emisioni faktori dobijeni analizom teretnih vozila u SAD-u kreću se u intervalu od 2.421 g/l do 3.117 g/l. Australijsko Ministarstvo životne okoline daje na svom sajtu informaciju da prosečna emisija ugljen-dioksida iz dizel goriva iznosi 2.700 g/l (Australian Government, 2012), što je približno vrednostima dobijenim u SAD. Vrednosti predstavljene u radu koji se bavi predviđanjem emisionih faktora do 2030. godine u Handžou kreću se od 2.405 g/l do 2.518 g/l, u zavisnosti od klase analiziranih vozila, gde pri tome srednja vrednost $E_f(\text{CO}_2)$ za celokupni vozni park iznosi 2.472 g/l (Zhang et al., 2008).

Vrednost $E_f(\text{CO}_2)$ za dizel goriva u Srbiji je izračunata kao prosečna vrednost srednjih vrednosti dobijenih u SAD i Kini i iznosi 2.581 g/l.

Rast emisionog faktora za CO₂ kod dizel goriva će biti manji nego rast koji se predviđa za emisiju iz benzinskih goriva. Vrednost koju daje Zang u svom radu (Zhang et al., 2008) je usvojena i za Srbiju, u posmatranom periodu $E_f(\text{CO}_2)$ će imati srednju godišnju stopu rasta od 0,02%.

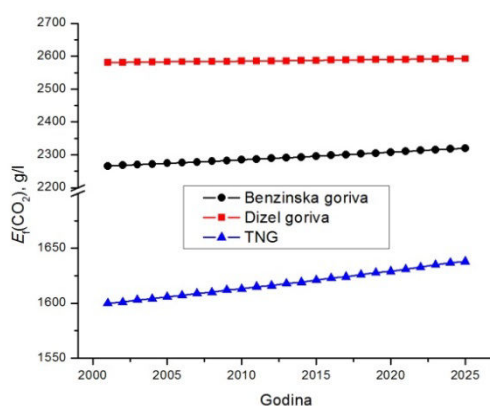
3.1.3. Vozila na TNG pogon

Kao i za prethodna goriva, vrednosti emisionog faktora za CO₂ iz TNG goriva koje daju američka EPA i australijsko ministarstvo životne okoline su približne. Australijanci su objavili vrednost od 1.600 g/l (Australian Government, 2012), dok EPA pruža informacije o pojedinačnom emisijom faktoru za butan u vrednosti od 1.716 g/l i propan u vrednosti od 1.500 g/l (U.S. EPA, 2010).

Usvojena vrednost u slučaju Srbije jednaka je ovim vrednostima i jednaka je 1.600 g/l.

Usled nepostojanja literaturnih podataka za trend kretanja ovog emisijom faktora iz TNG goriva, usvojeno je da će njegov trend biti isti kao kod benzinskih goriva, t.j. imaće srednju godišnju stopu rasta 0,11%.

Vrednosti $E_f(\text{CO}_2)$ u Srbiji za sva motorna goriva za vremenski period 2001-2025. godina, dobijeni na osnovu urađenih analiza prikazani su na slici 1.

Slika 1. Vrednosti emisijom faktora za CO₂ u Srbiji za sva motorna goriva (period 2001-2025. godina).

3.2. Korekcija emisijom faktora

Uvođenje korekcije za emisijom faktore bilo je neophodno zbog neizostavnih razlika saobraćajnog sektora u Srbiji u odnosu na saobraćajne sektore u SAD-u i Kini, odakle i najviše literaturnih podataka potiče. SAD ima potpuno razvijen saobraćajni sektor, u kojem su najbrojnija vozila na benzinski pogon, dizel gorivo se koristi gotovo isključivo samo kod teretnih vozila, a potrošnja TNG-a je zanemarljiva. Prosečna starost

voznog parka je značajno niža nego u Srbiji, što znači i da se prosečno koriste tehnološki napredniji motori, sa manjom emisijom CO₂. Saobraćajni sektor u Kini je u intenzivnom razvoju, sa predviđanjem da će se i u budućnosti nesmanjenim intenzitetom nastaviti. Procena je i da će se saobraćajni sektor Srbije razvijati, ali da intenzitet razvoja neće biti kao u Kini. Udeo korišćenja dizel goriva u Kini je veći nego u SAD, ali još uvek manji nego u Srbiji, dok je sastav voznog parka i veličina vozila sličnija voznom parku u Srbiji, nego u SAD.

Korekcija emisijonih faktora je vezana za prosečnu starost voznog parka i obrnuto je proporcionalna njenom smanjenju. Način izračunavanja parametra α prikazan je jednačinom 2.

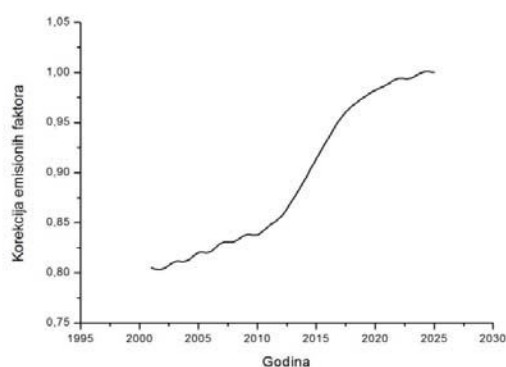
$$\alpha = 1 - (SVP_j - SVP_{2025}) \cdot \delta \quad (2)$$

gde su, SVP_j – prosečna starost voznog parka u godini „j“, SVP_{2025} – prosečna starost voznog parka u 2025. godini i δ – koeficijent starosti vozila.

Prosečna starost voznog parka u odgovarajućoj godini izračunata je na osnovu rezultata predstavljenih u našem ranijem radu (Marinkovic et al., 2012) i kreće se od 16,1 godina u 2001. godini pa do 7,9 godina u 2025. godini.

Koeficijent starosti vozila (δ) je bezdimenziona veličina i uzima u obzir uticaj promene prosečne starosti vozila za jednu godinu na parametar α . Za jednogodišnju promenu izračunato je da vrednost koeficijenta δ iznosi 0,0238.

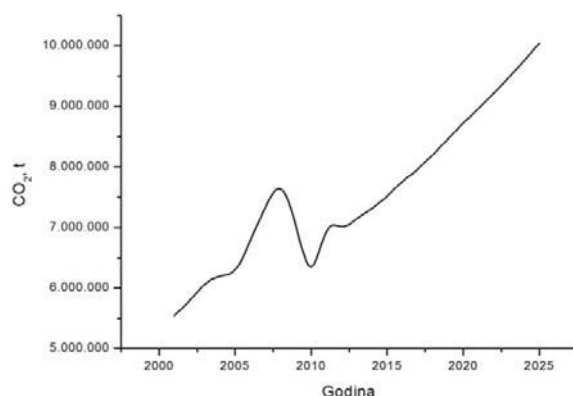
Izračunate vrednosti korekcija emisijonih faktora u Srbiji za vremenski period od 2001. do 2025. godine prikazane su grafički na slici 2.

Slika 2. Kretanje vrednosti parametra α u Srbiji (period 2001-2025. godina).

3.3. Emisija ugljen-dioksida

Rezultati modelovanja emisije CO₂ iz motornih vozila u Srbiji za period 2001-2025. godina prikazani su na slici 3.

Slika 3. Ukupna godišnja emisija CO₂ iz drumskog saobraćaja u Srbiji za period 2001-2025. godina.

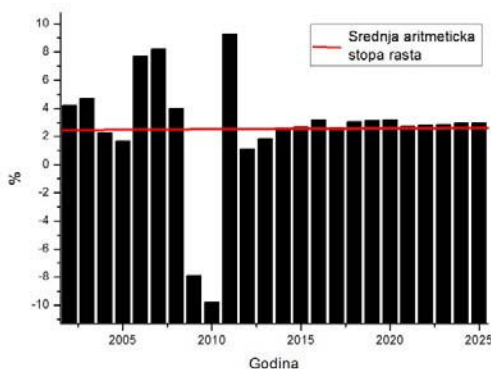
Trend emisije CO₂ iz izduvnih gasova motornih vozila u Srbiji za celokupni posmatrani period biće rastući, osim između 2009. i 2010. godine kada se desilo značajno smanjenje emisije. Ukupno za period

2001-2025. godina povećanje emisije CO₂ će iznositi, čak 80,9%, sa 5,55 Mt u 2001. godini na 10,04 Mt u 2025. godini. Srednja stopa rasta godišnje emisije CO₂ (slika 4), računata kao aritmetička sredina lančanih indeksa (Hadživuković, 1989), za celokupni posmatrani vremenski period će iznositi 2,6%.

Kao što je već rečeno, jedino se između 2009. i 2010. godine dogodilo smanjenje emisije CO₂, i to za iznos od 1,287 Mt. Izraženo procentualno smanjenje emisije je iznosilo 7,9% i 9,8% u 2009. i 2010. godini, redom. Ovo respektabilno smanjenje emisije ne čudi, ako se sagledava u pravcu kulminiranja svetske ekonomske krize, koja je kao posledicu imala značajno smanjeni obim saobraćaja i potrošnje motornih goriva. Pored toga, takva pojava je u skladu sa kretanjima emisije CO₂ i u ostalim okolnim državama.

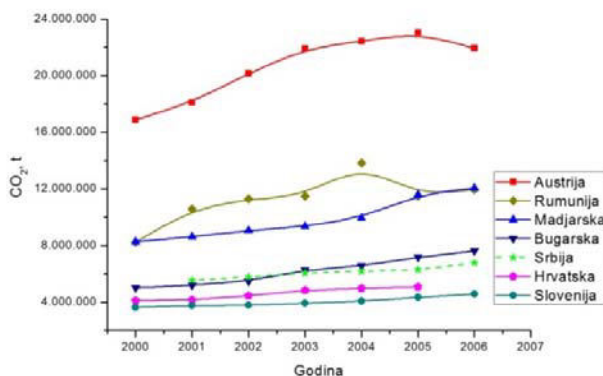
Na slici 3 uočavaju se još dva razdoblja u kojima se događa stagnacija emisije CO₂, 2005. godina i period 2012-2013. godina. U tim godinama rast godišnje emisije CO₂ ima manji iznos nego srednja stopa rasta i iznosi 1,7% i 1,45%, tokom 2005. godine i za period između 2012-2013. godine, redom.

Periode između 2001-2005. godine i nakon 2013. godine prati konstantan i relativno stabilan rast emisije CO₂. Srednja godišnja stopa rasta će u ovim periodima iznositi 3,6% i 2,9%, između 2001-2005. godine i nakon 2013. godine, redom. Na slici 4 je prikazana godišnja procentualna promena CO₂ koja se emituje u drumskom saobraćaju u Srbiji.

Slika 4. Prikaz procentualnih godišnjih promena emisije CO₂ u drumskom saobraćaju u Srbiji.

Analizom godišnje emisije ugljen-dioksida iz motornih vozila u nekim okolnim zemljama, prikazanim na slici 5 (Eurostat, 2011), zaključuje se da je u okolnim zemljama bio prisutan rastući trend godišnje emisije. Vrednosti emisije CO₂ u Srbiji se nalaze između vrednosti emisija u Hrvatskoj i Bugarskoj. U periodu 2001-2006. godina u Srbiji povećanje emisije CO₂ je iznosilo 22,2%, dok su približne vrednosti povećanja ostvarene i u Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji, 23,8%, 25,5% i 30%, redom. Stopa godišnjeg rasta emisije CO₂ u Srbiji, Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji, iznosila je 4,1%, 4,4%, 3,9% i 4,6%, redom, što su veoma bliske vrednosti.

Slika 5. Uporedni prikaz godišnje emisije CO₂ u okolnim zemljama i Srbiji za period 2000-2006. godina.

4. ZAKLJUČAK

Usled velikog nedostatka statističkih podataka iz saobraćajnog sektora i sektora zaštite životne sredine, koji se odnose na emisiju iz motornih vozila, model u ovom radu je zasnovan na pronalaženju emisionih faktora koji su normirani potrošnjom motornih goriva.

Rezultati modelovanja pokazuju da će u periodu od 2001. do 2025. godine godišnja emisija CO₂ u drumskom saobraćaju u Republici Srbiji biti u gotovo konstantnom porastu. Ukupno povećanje emisije u celom vremenskom periodu će biti čak 80,9%, sa 5,55 Mt u 2001. godini na 10,04 Mt u 2025. godini.

Analizirajući ostvarenu emisiju CO₂ u okolnim državama u periodu 2000-2006. godina može se zaključiti da rezultati modela za Srbiju pokazuju uglavnom iste trendove. Iznosi modelovanih emisija svih zagađujućih materija u drumskom saobraćaju u Srbiji nalaze se između ostvarenja emisija u Hrvatskoj i Bugarskoj, što i odgovara veličini drumskog transportnog sektora u navedenim državama.

Zahvalnost

Rad predstavlja deo rezultata rada na projektu Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije koji se vodi pod brojem 45001.

LITERATURA

- [1] Australian Government. (2012). *Reducing greenhouse gas emissions*. Retrieved from Department of Sustainability, Environment, Water, Population and Communities: <http://www.environment.gov.au/settlements/transport/fuelguide/environment.html>
- [2] Carbajo, J., & Faiz, A. (1994). Motor vehicle emission control: some policy option for developing countries. *The Science of the Total Environment*, 146/147, 11-18.
- [3] Chan, T., & Ning, Z. (2005). On-road remote sensing of diesel vehicle emissions measurement and emission factors estimation in Hong Kong. *Atmospheric Environment*, 39, 6843-6856.
- [4] EEA. (2011). *Greenhouse gas emission in Europe: a retrospective trend analysis for the period 1990-2008*. Copenhagen.
- [5] EEA, Copenhagen. (2009). *COPERT IV software tool*. Retrieved from <http://www.emisia.com/copert/#>
- [6] Eurostat. (2011). *Greenhouse Gas Emissions*. Retrieved from http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_air_gge&lang=en
- [7] Guo, H., Zhang, Q., Shi, Y., & Wang, D. (2007). On-road remote sensing measurement and fuel-based motor vehicle emission inventory in Hangzhou. *Atmospheric Environment*, 41, 3095-3107.
- [8] Hadživuković, S. (1989). STATISTIKA, treće, izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Privredni pregled.
- [9] Hao, C., & Shaodong, X. (2007). Estimation of vehicular emission inventories in China from 1980 to 2005. *Atmospheric Environment*, 41, 8963-8979.
- [10] Marinkovic, D., Orlovic, A., Popovic, Z., & Ristic, M. (2012). Modeling of motor fuel consumption in Serbia with projection to 2025. *Hemijaska industrija*, 66, 413-423.
- [11] Ning, Z., & Chan, T. (2007). On-road remote sensing of liquefied petroleum gas (LPG) vehicle emissions measurement and emission factors estimation. *Atmospheric Environment*, 41, 9099-9110.
- [12] Pokharel, S., Bishop, G., & Stedman, D. (2000). *Fuel-based On-road Motor Vehicle Emissions Inventory for the Denver Metropolitan Area*. Denver: University of Denver, Department of Chemical and Biochemistry.
- [13] Shifter, I., Diaz, L., Mugica, V., & Lopez-Salinas, E. (2005). Fuel-based motor vehicle emission inventory for the metropolitan area of Mexico city. *Atmospheric Environment*, 39, 931-940.
- [14] U.S. EPA. (2000). *Emission Facts: Average Annual Emissions and Fuel Consumption for Passenger Cars and Light Trucks*. Retrieved from <http://www.epa.gov/oms/consumer/f00013.htm>
- [15] U.S. EPA. (2010). *Compilation of air pollutant emission factors, Volume I: Stationary point and area sources, Fifth edition*. Chicago.
- [16] U.S. EPA. (2012). *Light-Duty Automotive Technology, Carbon Dioxide Emissions, and Fuel Economy Trends: 1975 Through 2011*. Chicago: Office of Transportation and Air Quality.
- [17] Zachariadis, T., & Samaras, Z. (1999). An Integrated Modeling System for the Estimation of Motor Vehicle Emissions. *Journal of the Air & Waste Management Association*, 49:9, 1010-1026.
- [18] Zhang, Q., Xu, J., Wang, G., Tiana, W., & Jiang, H. (2008). Vehicle emission inventories projection based on dynamic emission factors: A case study of Hangzhou, China. *Atmospheric Environment*, 42, 4989-5002.

Indeks autora

A

Aćimović Slobodan	483, 487
Aleksić Vule	256
Aleksić Zora	256
Andrejić Marko	412, 503
Andrić Gušavac Bisera	55
Andžić Slobodan	933
Andelić Mihajlo	314
Anić Aleksandra	29
Anić Ivan	256
Anokić Ana	17
Aristovnik Aleksander	419
Arnaudova Violeta	626
Arsić Miloš	609
Arsić Siniša	609
Arsić Sonja	129
Atanasova-Pachemska Tatjana	851
Avlijaš Goran	873
Avlijaš Radoslav	873

B

Babić Branko	343
Backović Marko	40
Baggia Alenka	909
Bakajac Marjana	545
Banković Radoje	202
Begović Jelka	736
Bijelić Aleksandar	845
Bjelić Nenad	509
Bobar Vjekoslav	49
Bogdanović Zorica	314
Boričić Marija	868
Borjan Miloš	275
Bošnjak Darko	326
Bošnjak Jelena	326
Bošnjak Nikolina	46
Bozović Jelena	96
Božanić Darko	679
Božilović Zvonko	215
Brkan-Vejzović Aida	839
Bubnjević Dalibor	654
Bulajić Milica	921
Bulut Ivana	332

C

Cicvarić Kostić Slavica	648
Cvejić Srbislav	165
Cvetković Dragoš	263, 269
Cvetković Sreten	620

Č, Ć

Čabarkapa Obrad	380, 396, 401, 406
Čanović Vladan	748
Čičević Svetlana	443
Čolaković Violeta	748
Čolić Vladeta	781
Čirić Ivana	463, 630

Ćirković Dragan	380
Ćirović Goran	239, 245, 250
Ćirović Marko	9

D

Damljanović Nada	593
Davidov Tatjana	287, 308
Delibašić Boris	451, 909
Despotović-Zrakić Marijana	314
Dimić Srđan	620, 685
Dimitrieva Evica	851
Dimitrijević Bojan	745
Dimitrijević Branka	497
Dobrota Marina	903
Dragosavac Miloš	69, 129
Dragović Ivana	545, 663
Dragović Nebojša	165
Dražić Jasmina	245
Drenovac Dragana	793
Dunjić Marina	406
Dutina Velimir	221

Đ

Đikanović Jasenka	810
Đogatović Marko	813
Đoković Aleksandar	845
Đorđević Marija	675
Đorović Boban	597, 679
Đukić Radoslav	380
Đurčić Dragan	593
Đurković Jovica	304

E

Eremić Đodić Jelica	326
Eskić Milorad	857

G

Gajić Grozdana	757
Ganić Aleksandar	751
Georgijević Milosav	293
Gigović Ljubomir	191, 197
Grbić Vladimir	141

I

Indić Dejan	642
Istrat Višnja	469
Išljamović Sonja	457
Ivkić Iva	587

J

Janković Irena	123
Janković Slađana	320
Janković Soja Svjetlana	17
Jelić Mile	708
Jeremić Marina	663
Jeremić Olivera	718
Jeremić Veljko	571, 903, 921

Joksimović Saša	697
Jovanović Milenković Marina	281, 571, 826
Jovanović Verka	207
Jović Saša	915
Jovović Marija	889
Jurišić Ignjat	736
Juznik Rotar Laura	437

K

Kankaraš Milan	620, 685
Karović Samed	724
Kelemenis Ksenija	730
Kilibarda Milorad	503
Kirin Snežana	757, 768
Knezević Milena	147, 153
Knežević Marija	135
Kočović Jelena	889
Kojić Jovana	675
Komazec Nenad	883
Končar Jelena	669
Korenak Boris	23
Kostić Jovana	530, 545
Kostić Pavle	349
Kostur Vladimir	702
Kovač Mitar	391
Kovač Mitar	718
Kovačević Jovana	663
Kragulj Dragana	109
Krivokapić Mirjana	17
Krstić Mladen	515
Kuljanin Jovana	787
Kurtanović Omer	927
Kutlača Đuro	425, 431
Kuzmanović Marija	3, 821

L

Lalić Srđan	49, 457, 469
Lazić Bratislav	349
Leković Sonja	87
Lepojević Borko	102
Leskovar Robert	909
Levajković Tijana	863
Lojić Ranko	642
Lučanović Paun	141
Lukovac Vesko	597
Luković Branka	712

LJ

Ljubojević Srđan	412, 685

M

Macura Milenko	603, 653
Mačak Zoran	396, 401
Makajić Nikolić Dragana	9, 939
Makar Nenad	745, 748
Maksimović Svetomir	762
Mandić Ksenija	909
Manojlović Stojadin	724
Manojlović Vesna	269
Marcikić Aleksandra	492, 657
Marinković Dalibor	775

Marinović Minja	939
Marjanac Simeun	745, 748
Marković Aleksandar	571
Marković Bojan	813
Marković Dušan	483, 487
Marković Ljubo	221
Marković Stefan	523
Martić Milan	380, 387, 903
Masnikosa Vukašin	551
Mašić Milica	141
Matejić Vlastimir	359
Matković Predrag	275, 299
Mićović Radojka	406
Mihajlović Milan	933
Mijušković Veljko	483, 487
Milenkov Marjan	412, 702
Milenković Dejan	281, 826
Milenković Nemanja	845
Milenković Nina	159,
Milentijević Danijela	75, 91
Miletić Aleksandar	177
Miletić Siniša	23
Milić Marković Ljiljana	221
Milićević Milan	343
Milinović Momčilo	718
Milojević Ivan	933
Milosavljević Milos	648
Milošević Dragan	745, 748
Milovanović Miloš	337
Milunović Darko	183
Milutinović Aleksandar	751, 757, 768
Milutinović Jelena	534
Milutinović Miloš	314
Miljanović Igor	751, 757, 762
Mimović Predrag	897
Minović Jelena	34
Minović Miroslav	337
Mirkov Nenad	463
Mirković Vladimir	117
Mitrović Ivana	356
Mitrović Miroslav	614
Mitrović Slobodan	443
Mitrović Snežana	239, 250
Mitrović Vladimir	356
Mladenović Ivica	391, 396
Mladenović Nenad	387
Mladenović Snežana	320
Mosurović Ružičić Marija	425, 431
Mučenski Vladimir	245
Mučibabić Spasoje	380, 387, 396, 730, 736

N

Nađ Damir	177
Nedeljković Ranko	793
Nenadović Goran	614
Nešić Milkica	443
Nešić Zoran	332
Nikolić Dejan	702
Nikolić Dragan	239, 250
Nikolić Ilija	215
Nikolić Jovica	745, 748
Nikolić Miloš	497, 799

Nikolić Nebojša	939
Nikolić Nenad	215, 927
Nikolić Ružica	939
Nikolić-Paunić Daliborka	775
Novaković Mirjana	326

O

Obradović Jelena	129
Obradović Zoran	730
Okanović Milan	648
Opricović Serafim	374

P

Pacemska Sanja	851
Pamučar Dragan	597, 679
Pandžić Jelena	234
Pandžić Slobodan	234
Parežanin Miloš	109
Parojčić Stevo	736
Paunović Lidija	75, 91
Paunović Milorad	857
Paunović Saša	61
Pavlović Boban	724
Pecić Ljiljana	581
Peranović Miodrag	463
Peško Igor	245
Petković Jasna	675
Petrović Dalibor	391, 401, 718
Petrović Nataša	3, 9
Petrović P. Slavica	565
Petrović Rajko	153
Petrović Veljko	712
Pjevčević Danijela	497
Popin Milena	647
Popović Drazen	509
Popović Milena	3, 821
Popović Zoran	40, 775
Prašćević Nataša	228
Prašćević Živojin	228
Presburger Ulniković Vladanka	9

R

Račić Željko	183
Radivojević Gordana	349
Radojčić Stevan	202
Radojević Dragan	557
Radojičić Milan	845
Radojičić Miroslav	332
Radojičić Zoran	571
Radončić Hajradin	708
Radonjić Aleksandar	781
Radovanov Boris	492, 657
Radovanović Sandro	451
Radović Blažo	697
Rakićević Aleksandar	663
Rakićević Zoran	587
Raković Lazar	299
Ratković Branislava	509
Regodić Miodrag	191, 197, 202
Ristić Vladimir	642
Rstić Milan	177
Ružičić Vesna	593

S

Sakal Marton	275, 299
Sardžoska Elisaveta	577, 626
Savić Aleksandar	945
Savić Gordana	587, 921
Savić Suzana	883
Sedlak Otilija	630
Seke Kristina	281
Semenčenko Dušica	425, 431
Simeunović Barbara	55
Simićević Ana	873
Simović Aleksandar	81
Slavković Rade	708
Sniedovich Moshe	877
Soldić-Aleksić Jasna	474
Sredojević Dejan	69
Staletić Nada	81
Staletić Predrag	81
Stamenković Mladen	40
Stanković Jelena	897
Stanković Miomir	883
Stanković Miroslav	775
Stanojević Bogdana	540
Stanojević Jelena	863
Stanojević Milan	540
Stanojević Milorad	813
Starčević Dušan	61, 337
Stepić Marija	921
Stevanov Branislav	293
Stojanović Dragana	55
Stojković Dejan	697
Stošić Marija	921
Subošić Dane	396
Suknović Milija	451

Š

Šelmić Milica	805
Šormaz Gorana	349
Štrbac Dijana	425, 431

T

Tadić Danijela	530
Tadić Snežana	515
Tatomirović Slaviša	191, 202
Teodorović Dušan	363, 799, 805
Tešanović Branko	147, 153, 915
Tešić Zdravko	293
Tica Dragoljub	649, 951
Tica Miloš	649, 951
Tomaš Rajko	833
Tomašević Ivan	55
Tomić Slavoljub	234
Totić Selena	845
Trandafilović Saša	147, 165
Trifunović Dejan	889
Trivunić Milan	245
Trninić Jelica	304
Tumbas Pere	275, 299
Turudić Željko	171

U

Uček Marina	2, 3
Uzelac Ana	320

V

Vagić Maja	821
Vasin Ljubislav	597
Vežzović Zanin	839
Veličkovski Dušan	736
Velimirović Kosta	691
Velimirović Nemanja	691
Veljović Alempije	75, 91
Vidović Milorad	509
Vujić Slobodan	369, 745
Vujošević Mirko	9, 523, 810
Vukadinović Katarina	497, 781, 793
Vukelić Đorđe	207
Vukićević Ivana	497, 787, 805
Vukićević Milan	451
Vukosavljević Dejan	23

Vuković Vuk	304
Vuleta Jovo	387

Z

Zahar Đorđević Marija	530
Zečević Slobodan	515
Zlatanović Dejana	636
Zoranović Dragan	320
Zornić Nikola	571

Ž

Živković Katarina	730
Živković Lazar	425, 431
Živković Miloš	730
Živojinović Miljanović Ivana	762
Žižović Mališa	593